

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Yhteenveto kansallisen luonnon monimuotoisuus- strategian sidosryhmä- tilaisuuksista

Koonneet Heidi Lehtiniemi ja Juuli Närhi (Suomen ympäristökeskus)
20.6.2022

Sisältö

1. Sidosryhmätyön keskeinen anti	4
2. Sidosryhmien pääviestit	6
Tiedeyhteisö	6
Kunnat ja alueet	8
Saamelaiset	10
Yritykset ja toimialajärjestöt	12
Nuorten kuuleminen	14
Sidosryhmätyöpaja.....	16

Osana kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian valmistelua ympäristöministeriö järjesti viestintätoimisto Kaskasin ja Suomen ympäristökeskus SYKE:n tuella sidosryhmätilaisuuksia kevään 2022 aikana. Seitsemään tilaisuuteen osallistui yhteensä n. 250 henkilöä. Osallistujat edustavat mm. alue- ja paikallishallintoa, nuoria, tiedeyhteisöä, yrityksiä ja elinkeinoelämää sekä saamelaisia. Sidosryhmätilaisuuksien lisäksi järjestettiin myös kansalaisten Luontoraati, jonka tarkoituksena oli välittää kansalaisten punnittuja näkemyksiä strategian ja toimintaohjelman valmisteluun. Luontoraati auttoi tunnistamaan, mitkä asiat luontokadossa ovat kansalaisten kannalta keskeisiä, mistä tarvitaan lisää tietoa ja mitkä ovat parhaita tapoja välittää tietoa. Lisäksi Luontoraati pohti ja ideoi kansalaisten näkökulmasta oikeudenmukaisia ja vaikuttavia toimenpiteitä luontokadon pysäyttämiseksi. Luontoraadin työstä julkaistaan oma raportti.

Sidosryhmätyö käynnistettiin jo alkuvuodesta 2021 Biodiversiteettiareena 2021 -työpajasarjalla, jossa laaja joukko tutkijoita ja muita asiantuntijoita kutsuttiin tarkastelemaan luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja palauttamisen keinoja laaja-alaisesti yhteiskunnassa, avartamaan strategian valmistelutyötä uusilla näkökulmilla ja pohjustamaan vuoteen 2030 ulottuvia strategian tavoitteita. Lisäksi areenatyöskentelyssä jäsenettiin muutospolkuja ja toimenpiteitä neljän eri teeman osalta, jotka olivat kulttuuri, asenteet ja tietopohja; luonnon huomioiva talous, instituutiot ja ohjaus sekä lajien ja luontotyyppien monimuotoisuus ilmastonmuutoksen aikakaudella. Biodiversiteettiareena 2021:n jälkeen työskentely jatkui vuoden 2021 ajan nimitetyissä alatyöryhmissä, jotka seurasivat areenatyöskentelyn teemajakoa. Strategian valmistelun yhteydessä järjestettiin myös omat sidosryhmätilaisuudet strategian tavoitteistosta Luonnonvarakeskus Lukelle sekä Suomen ympäristökeskukselle loppuvuodesta 2021. Tässä raportissa käydään läpi vuoden 2022 aikana järjestettyjen sidosryhmätilaisuuksien pääviestit.

- Työpaja biodiversiteettiseurantaryhmän ja biodiversiteettiareenan osallistujille 11.5.
- Työpaja yrityksille ja toimialajärjestöille 17.5.
- Työpaja saamelaisille 23.5.
- Työpaja kunnille ja alueille 25.5.
- Luontoraati 31.5. ja 7.6.

Luonnon monimuotoisuusstrategian sidosryhmävuorovaikutuksen päämääräksi on määritelty strategian ja sen toimintaohjelman valmistelu tiiviissä yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Yksi päämäärää tukeva tavoite on käyttää monipuolisia vuorovaikutuksen menetelmiä, joiden avulla sekä aiemmin osallistuneet että vähemmän valmistelussa mukana olevat toimijat tunnistavat oman roolinsa luonnon monimuotoisuuden suojelemisessa ja sitoutuvat siihen. Keväällä järjestetyt sidosryhmätyöpajat toteuttavat strategian vuorovaikutuksen suurta päämäärää ja tätä alatavoitetta.

Sidosryhmätilaisuuksissa esiteltiin strategialuonnosta, sen tavoitteita sekä erityisesti toukokuun tilaisuuksissa myös toimenpideaihoita. Työpajoista saatua palautetta on hyödynnetty strategiatekstin kirjoittamisessa sekä toimintaohjelman valmistelussa. Sidosryhmätyön ansiosta strategian tavoitteita on täsmennetty, politiikkajohdonmukaisuuteen kiinnitetty huomiota läpi strategiatekstin sekä toimijoiden rooleja on pystytty määrittelemään tarkemmin. Tilaisuuksissa syntynyt arvokas sisältö toimintaohjelmalle otetaan sen valmistelussa huomioon.

Alla esitämme kootusti sidosryhmien kanssa käydyn keskustelun pääteemoja ja toistuvia viestejä.

1. Sidosryhmätyön keskeinen anti

Yleisesti ottaen sidosryhmät kokevat strategian tavoitteiston tärkeäksi ja kannatettavaksi. Etenkin kunnianhimoiseksi mutta realistiseksi mielletty päätavoite saa laajaa kannatusta. Tavoitteiden muotoilua toivottiin konkreettisemmaksi, ja tavoitteisto onkin tarkentunut sidosryhmiltä saatujen ehdotusten ansiosta. Sidosryhmät ovat samaa mieltä myös siitä, että monimuotoisuutta ei voida turvata vain suojelun kautta, vaan tarvitaan kokonaisvaltaisempaa toimintatavan muutosta yhteiskunnan kaikilla sektoreilla.

Luontopaneeli sanoitti tarpeen kahdenlaisille muutoksille: nopealle toiminnan muutokselle, mutta toisaalta myös hitaille arvomaailman muutoksille. Vastaavasti muutoksia voidaan jaotella myös ohjauskeinojen kautta: on muutoksia, joita ei voi pakottaa, ja muutoksia, joita sääntely edistää tehokkaasti. Nämä huomioidut toistuivat kaikissa tilaisuuksissa. Yhtäältä sidosryhmät haluavat tiukentaa luontohaittojen säätelyä, sekä uudelleenohjata luonnolle haitallisia tukia. Etenkin tiedeyhteisö ja nuoret korostivat tiukemman sääntelyn tärkeyttä, yritykset puolestaan toivoivat kannustusta monimuotoisuustyöhön esimerkiksi standardien kehittämisen kautta. Samanaikaisesti sidosryhmät kuitenkin tunnistavat tarpeen koulutuksen ja ymmärryksen lisäämiselle, jotka ohjaavat pitkällä aikavälillä arvomaailman muutoksia, jotka puolestaan ohjaavat käyttäytymistä. Tarvitaan siis sekä pehmeitä että kovia ohjauskeinoja, ja niiden kohdennuksen tulisi tapahtua vaikuttavuuden kautta.

Vaikuttavuus onkin nähty läpi strategian valmistelun keskeisenä kriteerinä toiminnan suuntaamisessa, vaikka samanaikaisesti vaikuttavuuden arviointi koetaan haastavaksi. Koska vaikuttavuutta tulisi arvioida moniulotteisesti, välittömien ja välillisten sekä nopeiden ja hitaiden vaikutusten kautta, arviointi on työlästä sekä epävarmaa, sillä vaikutusten toteutuminen riippuu monesta muustakin asiasta. Sen lisäksi, että on tärkeää tietää, onko ohjauskeinon vaikutus luonnon monimuotoisuutta heikentävä vai vahvistava, vaikutuksen suuruusluokka tulisi olla nykyistä paremmin tiedossa. Useammassa tilaisuudessa toistui ajatus siitä, että olisi järkevää keskittyä vain kaikista vaikuttavimpien toimien toteuttamiseen. Vaikka vaikuttavuuden arviointi on vaikeaa, koetaan se siitä huolimatta äärimmäisen tärkeäksi etenkin ohjauskeinoja kohdennettaessa.

Vaikuttavuuden lisäksi sidosryhmät korostivat oikeudenmukaisuutta ja reilua vastuunjakoja strategiaa toteutettaessa. Oikeudenmukaisuudesta puhuttiin etenkin maanomistajan omaisuudensuojan ja toisaalta ympäristöperusoikeuden ja ylisukupolvisen tasa-arvon näkökulmista. Etenkin toimialajärjestöt toivovat omaisuudensuojan turvaamiseksi kannustamista ja vapaaehtoisuuden nojaamista. Toisaalta ympäristöperusoikeutta tai ylisukupolvista tasa-arvoa on vaikea taata ilman sääntelyä, mistä keskusteltiin etenkin nuorten tilaisuudessa. Saamelaiden asemaa saamelaiden kotiseutualueen päätöksenteossa tulisi entisestään vahvistaa. Kaikki sidosryhmät kokevat laajan osallistumisen ja yhteistyön välttämättömäksi, ja jakavat ajatuksen siitä, että muutokseen tarvitaan koko yhteiskunta.

Valtion vaikutusmahdollisuudet nähtiin suurina, ja valtion toivottiin tukevan toimijoita monimuotoisuustyössä sekä viitoittaa tietä muille toimijoille esimerkiksi suojelemalla valtio-omisteiset vanhat metsät. Tukea tarvitaan eri toimijoille eri muodoissa: kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantamiseen, yritysten luontovaikutusten mittaamiseen ja todentamiseen, ja lisäksi yhteistyökanavien luomiseen uusien toimintatapojen kehittämistä varten. Etenkin kunnat ja alueet sekä saamelaisyhteisö korostivat resurssien turvaamisen tärkeyttä. Lisäksi politiikkajohdon mukaisuus ja pitkäjänteinen sääntely ovat toistuvia vaateita valtion suuntaan.

Yksityinen sektori on aikaisempaa kiinnostuneempi luonnon monimuotoisuudesta, ja myös muut sidosryhmät näkevät yritysten roolin keskeiseksi. Yhteistyö toimialojen sisällä ja välillä sekä laajemmin yhteiskunnan toimijoiden kanssa nähdään keskeisenä tapana onnistuneesti parantaa monimuotoisuuden tilaa. Sekä tiedeyhteisö että yritykset ja toimialajärjestöt haluavat toimia yhdessä uusien toimintatapojen luomiseksi. Samalla alueella toimittaessa on tärkeää ottaa huomioon toimista aiheutuvat ristikkäisvaikutukset, mitä yritysten välinen yhteistyö osaltaan helpottaa. Monimuotoisuustyöhönsä yritykset kertovat tarvitsevat toimivia standardeja ja mittareita sekä ajantasaista ja kattavaa tietoa, jonka avulla arvioida ja seurata oman toiminnan luontovaikutuksia. Vain pieni osa yrityksistä tietää toimintansa luontovaikutukset, ja yksityisomistuksessa olevien alueiden luontokartoitukset ovat puutteellisia. Nuoret korostivat tarvetta tehdä aiempaa laajempia luontokartoituksia myös hankekohtaisesti ja niiden pohjalta sallia maankäytön muutoksia vain silloin, kun ne eivät heikennä monimuotoisuuden tilaa. Yritykset näkevät julkisten toimijoiden tuottaman luontotiedon tärkeämmäksi kehityskohteeksi. Kattavan tutkimustyön lisäksi onkin tärkeää panostaa tiedon jalkauttamiseen osaksi käytännön toimintaa.

Ymmärryksen lisääminen laajasti kaikissa sidosryhmissä, etenkin aikuisväestön kouluttaminen, saa laajaa kannatusta. Nykyisellään koetaan, ettei Suomessa kansalaisten, yritysten tai valtionkaan tasolla tunneta riittävän hyvin toiminnan luontovaikutuksia. Tietopohjan kehitys on tärkeää pitkäjänteisen työn ja sen vaikuttavuuden seuraamiseksi. Saamelaisten osalta perinteisen tiedon asemaa on edelleen parannettava sekä varmistettava, että myös yhteisö hyötyy perinteisen tiedon keruusta. Tietopohjan parantamisella ja ymmärryksen lisäämisellä nähdään erittäin tärkeä rooli keskustelun eteenpäin viejänä, jotta nykyisistä tarpeettomista vastakkainasetteluista päästäisiin yli. Etenkin yritykset ja tiedeyhteisö peräänkuuluttavat rakentavampaa keskustelua luontoasioista, mikä osaltaan luo tietä sujuvalle yhteistyölle. Koska laaja osallistuminen ja yhteistyö nähdään avaimena strategian onnistuneelle toimeenpanolle, on tärkeää saavuttaa yhteinen näkemys luonnon monimuotoisuudesta ja sen turvaamiselle keskeisistä toimista.

Lisäksi sidosryhmätilaisuuksissa on peräänkuulutettu kokonaisvaltaisuutta esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja luontokadon yhteistarkastelun muodossa. Ilmiötä käsitellään hallinnollisesti erillään vaikka ne käytännön toimia suunniteltaessa ja toteutettaessa ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa, ja ajoittain ilmastonmuutoksen ja luontokadon ja edelleen niiden vaikutusten erottaminen toisistaan on mahdotonta. Ymmärryksen lisääminen ilmastonmuutoksen ja luontokadon yhteyksistä, keskeisistä eroista sekä ilmasto- ja luontotoimien ristikkäisvaikutuksista on sidosryhmien mielestä tarpeen.

2. Sidosryhmien pääviestit

Tiedeyhteisö

Tiedeyhteisöä kuultiin kahdessa tilaisuudessa, ensin Luontopaneelia 17.2. ja sen jälkeen tutkimuslaitoksia ja yliopistoja 28.3.2022.

Luontopaneelilta pyydettiin näkemyksiä etenkin strategian päätavoitteen kunnianhimoon ja muiden tavoitteiden mahdollisuuksiin saavuttaa päätavoite, sekä monimuotoisuuden seurantaan ja mittaamiseen. Luontopaneeli toivoi strategialle määrällistä tavoitetta myös vuoden 2035 jälkeiselle ajalle, esimerkiksi lisäämällä vuoteen 2050 ulottuvaan missioon tavoite luonnontilan paranemisesta 5 prosenttiyksiköllä. Tämän nähdään nostavan kunnianhimon tasoa ja osaltaan varmistavan rahoituksen myönteistä kehitystä. Osin tavoitekohtainen vertailuvuosi luonnossa tapahtuneille muutoksille voisi olla mielekäs, sillä vasteet eivät ole kaikille toimenpiteille samat ja näin huomioidaan myös väijäämättömien muutosten vaikutusta, esimerkiksi ilmastonmuutoksen eteneminen tunturiluonnossa. Vaikka joitain eliöryhmiä on vaikea mitata, esimerkiksi pienestä koosta johtuen, tulee myös ne ottaa mukaan seurantaan, sillä esimerkiksi rakennetun ympäristön pintamaan palautus on erittäin vaikuttavaa selkärangattomien kannalta. Luontopaneeli korosti, että monimuotoisuusvaikutusten huomioiminen on ymmärrettävä luonnontilaisten prosessien mahdollistamisena, mikä voidaan saavuttaa paitsi suojelun myös luonnonvarojen käytön kestävytyden kautta. On vielä tarkemmin pohdittava, voidaanko olettaa kokonaisuuden kestävytyden saavuttamisen turvaavan myös ekosysteemipalvelut. Koska on aloja ja alueita, joissa monimuotoisuuden mittarit eivät ole olemassa tai vakiintuneita, toimeenpanon ja seurannan on sopeuduttava ja oltava joustavaa, kun tieto lisääntyy. Strategiategstin automaattinen päivittyminen vastaamaan maailman tilaa ja tutkimustiedon tasoa tulee huomioida, jotta ei sitouduta tuoreemman tiedon valossa riittämättömiin tai jopa väärän suuntaisiin toimiin. Etupainotteiset ja puskurimaiset toimet ovat tärkeitä myös sukupuuttovelan kannalta. Yksittäisen kansalaisen tasolla kulutustottumusten rinnalle on nostettava ympäristön käyttö, kuten virkistyskäyttö.

Tiedeyhteisön näkemyksiä kuultiin erityisesti kahteen teemaan: luonnon huomioiva talousjärjestelmä sekä oikeudenmukaisuus, osallisuus ja toimijuus. Tutkijoiden mukaan luonnon huomioivaa talousjärjestelmää kohti liikutaan varmistamalla rahoitus luontoa elvyttävillä toimilla. Tutkijat ehdottavat prosenttia bruttokansantuotteesta luonnolle, ja markkinamekanismien, kuten ekologisen kompensaation ja ekosysteemitilinpidon, kehitystä ja käyttöönottoa niin julkishallinnossa kuin yksityiselläkin sektorilla. Perustavanlaatuisia järjestelmän muutosta tulee suunnitella ja toteuttaa tiedevetoisesti hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyössä. Vaikka yritysten rooli nähdään jatkossa yhä keskeisempänä, on valtion näytettävä esimerkkiä ja oltava valmis toteuttamaan suojelu omilla alueillaan. Osaamista ja ymmärrystä tulee lisätä myös aikuisväestössä, ja tärkeää on tarjota eväitä arvopohjan muutokselle. Viestinnällisesti on tärkeää lisätä ymmärrystä siitä, miten erilaiset monimuotoisuuden puolesta tehtävät toimet vahvistavat myönteisiä takaisinkytkentöjä ja millä tavalla biodiversiteetti vahvistuu, sekä miten se konkreettisesti näkyy esimerkiksi maisemassa tai maaperässä. Tutkijoille on annettava aikaa ja

arvostusta tehdystä yhteiskunnallisesta vaikutustyöstä. Lisäksi nuorille tulee tarjota lisää osallistumismahdollisuuksia päätöksentekoon. Monimuotoisuutta säästävän toiminnan tulee jatkossa olla helpompaa.

Tiedeyhteisön tilaisuuksien pääviestit

1 Vapaaehtoisuuden ja sääntelyn suhdetta on haastavaa mutta äärimmäisen tärkeää optimoida. Kaikkia tarvittavia muutoksia ei luoda pakottamalla, toisaalta pelkkään vapaaehtoisuuteen luottaminen ei turvaa tarvittavaa muutosnopeutta. EU:n BD-strategiassa ratkaistu niin, että jos 2030 tavoitteita ei saavuteta, EU tulee auttamaan jäsenmaita eli lisäämään velvoitteita. Tästä mallia kansalliseen strategiaan?

2 Ylivaalikautisuus ja strategioiden välinen koherenssi tärkeää pitkäjänteisen ja vaikuttavan työn takaamiseksi. Kaikki muutokset eivät ole nopeita tai synny kertaluontoisen toiminnan tuloksena.

3 Alueellisen ulottuvuuden huomiointi: osallistaminen tärkeää, sillä paikallinen tahtotila voi toimia myös jarruna luontokadon pysäyttämiseksi. Paine ja esimerkki tultava valtion tasolta. Lisäksi yhteisvaikutusten tarkasteluun alueatasolla kannustetaan (esim. tuulivoima, matkailu ja metsätalous).

4 Yksityisen sektorin roolia tulee merkittävästi vahvistaa luonnon tilaa parantavissa toimissa ja niiden rahoituksessa. Kannustetaan esimerkiksi ympäristöhaittatilinpitoon tai ekologiseen kompensaatioon.

5 Ymmärryksen lisääminen monimuotoisuusasioista ja etenkin toimien vaikutuksesta monimuotoisuuteen ja lähiympäristöön antaa eväitä arvopohjan muutokseen. Erityisesti **aikuisväestön kouluttaminen** nostettiin tärkeäksi. Nuorille toivotaan lisää vaikutusmahdollisuuksia. Asiat ovat harvoin niin ristiriitaisia kuin mihin ne ovat nykyisin kärjistyneet, ja ristiriitoja voidaan purkaa tietopohjan parantamisella ja ymmärryksen lisäämisellä.

Kunnat ja alueet

Strategian valmistelun tilannetta esiteltiin ensimmäisen kerran Luontokunnat-verkoston webinaarissa 22.3.2022. Tarkemmin toimijoita kuultiin 25.5.2022 järjestetyssä sidosryhmätilaisuudessa, johon osallistui n. 70 kuntien ja aluehallinnon edustajaa tai muuta paikallista toimijaa. Tilaisuudessa esiteltiin strategian päätavoite, sekä erityisesti kuntia ja alueita koskevat tavoitteet ja toimenpiteet seuraavista teemoista: luonnonvarojen hyödyntäminen ja maankäyttö, julkishallinnon ohjaus ja osallistuminen luontoa koskevaan päätöksentekoon.

Kuntien ja alueiden puheenvuoroissa korostuivat verkostojen ja yhteistyön merkitys, sillä uusia toimintamalleja suojeluun ja kestävään käyttöön tarvitaan. Strategian puitteissa toivottiin säännöllisiä tilaisuuksia, jossa toimijat jakaisivat kokemuksiaan tavoitteiden toteutuksesta, niihin liittyvistä haasteista ja ratkaisuksista. Strategian tavoitteiden nähtiin olevan pääosin linjassa kunnissa jo tehtävän työn kanssa, vaikkakin muistutettiin siitä, että konkretia helpottaa tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi resursseihin ja niiden jakautumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, kuntatasolla tarvitaan henkilöitä, tietoa, viestintää ja rahaa. Luonnon tilan seurantaan tulee panostaa enemmän niin, että oikeasti tiedetään mitä monimuotoisuudelle tapahtuu, mutta samalla todettiin, että useilta osin kehityssuunnat ovat riittävän selkeästi tiedossa, ja toisaalta resursseja tulee riittää myös toimintaan.

On tärkeää muistaa, että kunnat ovat keskenään hyvin erilaisia, eikä monimuotoisuuden suojelu ole vain tahtotilasta kiinni. Alue- ja kuntakohtaisten selvitysten ja strategioiden tukeminen tehokas tapa edistää toimeenpanoa, mutta myös esteitä strategian toimeenpanolle on purettava. Aluehallinnon kaikkien työntekijöiden tietotasoa ja osaamista tulisi lisätä, mikä onnistuu heidän omien kanaviensa kautta (esim. rakennuspuolella väyläpäivät ja kiinteistörakennuspäivät). Monimuotoisuusarvojen lisäksi luonnonhoitotoimia valittaessa tai suojelualueita perustettaessa on kiinnitettävä huomiota ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, ekologiin verkostoihin, kytkeytyvyyteen ja lähiluonnon saavutettavuuteen. 30 % suojelutavoitteen jyvittäminen kunta- tai aluekohtaiseksi tarjoaisi luonnolle kvantitatiivisen tavoitteen, mikä olisi erityisen arvokasta kuntien ja alueiden kasvutavoitteita ja lumotavoitteita yhteensovittaessa. Luontoarvojen mittaamiseen ja rahalliseen arvottamiseen olisi hyvä panostaa. Uhanalaisten lajien ja luontotyyppien lisäksi on tärkeää suojella tavanomaista luontoa. Konkreettinen, kuntatasoinen tieto maankäytön päästöistä on ollut äärimmäisen arvokasta, ja samanlaista tietoa tarvitaan monimuotoisuudelle.

Kuntien ja aluetoimijoiden pääviestit

1 **Yhteistyön** merkitystä korostettiin erityisen paljon, niin kuntien välillä kuin muiden paikallisten ja alueellisten toimijoidenkin kanssa. Toivottiin säännöllisiä tilaisuuksia, jossa toimijat jakaisivat kokemuksiaan tavoitteiden toteutuksesta, niihin liittyvistä haasteista ja ratkaisuista. Kaikkien mukaan saaminen on tärkeää.

2 Kunnat ovat keskenään hyvin erilaisia ja siksi onkin tarjottava riittävästi tukea ja mahdollisesti myös resursseja toimeenpanoon. Etenkin **seurantatieto ja neuvonta sekä koulutus** ovat tarpeen.

3 Tavanomaista luontoa ei suojele mikään, ja **numeeriset tavoitteet ja velvoitteet** antaisivat selkänöjaa kuntien päätöksentekoon. Myös luonnonarvojen **rahallinen arvottaminen** koetaan tärkeäksi.

4 Tarvitaan **lisää tietoa luonnon tilasta**: toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuudesta, uusien suojele- tai luonnonhoitoalueiden tunnistamisesta sekä konkreettisista muutoksista luonnon ja sen monimuotoisuuden tilasta.

5 Pääosin strategian tavoitteet ovat **hyvin linjassa** kunnissa ja alueissa **jo tehtävän ilmasto- ja luontotyön kanssa**.

Saamelaiset

Saamelaisten työpaja (23.5.2022)

Saamelaisille järjestetyssä työpajassa 23.5.2022 keskusteltiin strategian saamelaisia koskevista tavoitteista ja toimenpideaihoista, joita on valmisteltu alkuperäiskansojen perinnetietoa käsittelevässä artikla 8(j)-työryhmässä. Lisäksi vuoden 2021 aikana toimineisiin kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategiaan liittyviin alatyöryhmiin on osallistunut saamelaiskäräjien edustajia.

Strategian lähestymistapa, jonka tavoitteissa huomioidaan sekä luonnon tila että ekologisen siirtymän edellytys, koettiin saamelaisten keskuudessa hyväksi. Käytännön toimeenpanon onnistuminen nähtiin kriittiseksi, mutta haastavaksi tehtäväksi. Saamelaisten kotiseutualueella on monia eri elinkeinoja ja toiminnanharjoittajia, joiden yhteensovittaminen on aikaisemmin aiheuttanut ristiriitoja ja vaatii tulevaisuudessa tarkempaa yhteisvaikutusten tarkastelua. Keskustelussa korostui ajattelutavan muutos ilmastonmuutoksen pysäyttämiseksi siihen sopeutumiseen, mikä aiheuttaa epävarmuuksia perinteisille elinkeinoille ja vaikuttaa vahvasti nuorten ja tulevien sukupolvien tulevaisuuteen. Lisäksi riittävät resurssit, lainsäädännöllisen aseman vahvistaminen sekä eri toimijoiden ymmärryksen vahvistaminen saamelaiskulttuurista toistuivat monessa puheenvuorossa.

Saamelaiset kokevat, että uudenlaiset yhteistyön muodot hallinnon ja saamelaisyhteisön välillä voivat edistää strategian toimeenpanoa. Erityisesti saamelaisen tunturiporonhoidon kannalta on tärkeää, että tukijärjestelmä uudistuu. Lisäksi perinteisen tiedon integroiminen luontotietoon sekä sen aseman vahvistaminen päätöksentekoa laajemmin nähdään tärkeäksi. Myös viranomaisten suhtautumisessa perinteiseen tietoon ja sen hyödyntämiseen nähdään kehittämistarpeita. Perinteisen tiedon systemaattisen keräämisen lisäksi olisi tärkeää raportoida mihin tietoa käytetään, miten se palautetaan yhteisölle ja miten yhteisö hyötyy tiedon jakamisesta. Aluehallinnon keskeinen rooli nousi myös esiin saamelaisten puheenvuoroissa sekä nuorten kuuleminen ja vaikuttamismahdollisuudet on keskeisiä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Saamelaiset kokivat, että ilmastonmuutosta ja luontokatoa on luontevaa käsitellä yhdessä.

Saamelaisyhteisön pääviestit

1 Perinteisen tiedon aseman vahvistaminen ja sen **kattavampi hyödyntäminen** erilaisissa hallinnon prosesseissa osana päätöksentekoa laajemmin on tärkeää

Perinteisen tiedon **systemaattinen seuranta** ja indikaattorien kehittäminen sekä näistä toimista syntyvän **hyödyn palautuminen** saamelaisyhteisölle on keskeistä.

2 Saamelaisnuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallistumista päätöksentekoon tulee lisätä.

3 Yhteistyötä saamelaisyhteisön ja hallinnon välillä on lisättävä strategian tavoitteiden toimeenpanemiseksi. Myös **riittävä resursointi** on tarpeen.

4 Saamelaisten lainsäädännöllisen aseman vahvistamista korostettiin.

Yritykset ja toimialajärjestöt

Etenkin toimialajärjestöjä on ollut aktiivisesti mukana läpi strategian valmistelun. Tämän lisäksi yrityksille ja toimialajärjestöille järjestettiin 17.5.2022 työpaja, jossa käytiin läpi tavoitteita ja toimenpideaihoita erityisesti seuraavista teemoista: tietoisuus ja ymmärrys luonnosta; yksilöiden, yhteisöjen ja organisaatioiden aktiivinen toiminta; julkishallinnon ohjaus, yksityinen ja julkinen rahoitus; seuranta arviointi ja tutkimus sekä luonnonvarojen hyödyntäminen, maankäyttö ja rakentaminen.

Elinkeinoelämän edustajien puheenvuoroissa korostettiin, miten luonnon monimuotoisuus on vauhdilla noussut ja nousemassa yritysten agendalle ilmastonmuutoksen kaltaisena läpileikkaavana haasteena, ja miten yksityiselle sektorille on syntynyt tahtotila toimia sen puolesta yhä vahvemmin. Entistä useammin esimerkiksi sijoittajat haluavat tietää mitä yritykset tekevät monimuotoisuuden eteen. Monimuotoisuusasioita pyritään rakentamaan ilmastotoimille syntyneiden rakenteiden ja kanavien pohjalta, joskin on tärkeää tunnistaa ilmastonmuutoksen ja luontokadon keskeiset erot, esimerkiksi vaikutusten paikkasidonnaisuuteen liittyen. Nykyisellään monimuotoisuustoimet ovat yrityksissä joko vastuullisuuskysymys tai riskienhallintaa eli osa liiketoimintaa. Toimeen tarttumista hankaloittaa yritysten mukaan merkittävästi se, että luonnon monimuotoisuuden edistämisen työkalut ja mittarit ovat edelleen kehitysasteella. Yritykset tarvitsevatkin selkeitä standardeja, jotka ovat otettavissa käyttöön riittävän edullisesti. Yhteismitallisuus ja yleisesti hyväksytty nollataso mahdollistavat luontokädenjäljen ja luontojalanjäljen laskennan sekä edelleen toiminnan suuntaamista. Muut markkinamekanismit, esimerkiksi ekologinen kompensatio, nostetaan tärkeiksi työkaluiksi.

Yritykset näkevät suuren tarpeen erityisesti informaatio-ohjaukselle niin ohjeiden, tuen kuin myös hyvien toimintatapojen ja toimialojen keskeisten monimuotoisuusvaikutusten tunnistamisessa, ja strategiassa tähän toivotaan vastattavan luomalla foorumeita yhteistyölle ja tiedon vaihdolle. Luotettavaa ja tarvittavan paikallista tietoa luonnon tilasta on oltava riittävästi yritysten saatavilla, kuten myös yhteismitallisia mittareita luontovaikutusten seurantaan. Monimuotoisuutta ja siihen kohdistuvia paineita tulee tarkastella kokonaisuutena: niin ilmastonmuutoksen ja luontokadon yhteyksien kuin samalle alueelle kohdistuvien monien toimien yhteis- ja ristikkäisvaikutuksien kautta. Tällainen tarkastelu vaatii laajaa yhteistyötä eri yritysten, sektorien kuin myös hallinnon kanssa, mitä korostetaan läpi tilaisuuden. Yritysten näkökulmasta politiikkajohdon mukaisuus koetaan tärkeänä, ja julkishallinnolta toivotaan paitsi ristiriidatonta, myös selkeää ja sujuvaa säätelyä.

Kuntien tapaan yritykset ovat hyvin moninainen toimijajoukko, joilla on erilaiset resurssit luonnon monimuotoisuustyöhön. Myös yritysten ja toimialojen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen eroavat suuresti esimerkiksi siinä, miten pitkien tai väliillisten vaikutusketjujen takana vaikutukset ovat. Osallistujat muistuttavat, että paljon on jo tehty eikä liikkeelle lähdetä nollasta. Keskustelu luonnon monimuotoisuudesta on Suomessa paikoin polarisoitunut ja koetaan kilpistyvän liikaa metsiin ja maatalouteen. Vastakkainasettelusta on tärkeää päästä yli. Tarvitaan siis avointa ja ennakkoluulotonta vuoropuhelua, jotta hyvät käytännöt moninaistuvat ja kokonaisuuden kannalta hyviä ideoita ei ammuta alas. Vaikutusten mittasuhteiden tunnistaminen on suuri haaste.

Yritysten ja toimialajärjestöjen pääviestit

1 Luonnon monimuotoisuuden **seuranta ja mittaaminen** sekä siihen kohdistuvien **vaikutusten tunnistaminen** on keskeistä. Informaatio-ohjaukselle on tarvetta. Tarvitaan paitsi **yhteisymmärrys referenssilasta**, myös **yhteismitalliset**, legitiimit **mittarit** toimien vaikutusten arviointiin. Näin yritykset voivat alkaa laskea luontokädenjälkiään ja -jalanjälkiään.

2 **Yhteistyötä**, parhaiden käytäntöjen jakoa ja **vuoropuhelua** niin yksityisen sektorin sisällä kuin koko yhteiskunnankin kesken toivotaan. Polarisaatiosta tulee päästä yli.

3 Hallinnon tulee tarjota **toimivaa ja ristiriidatonta säätelyä**.

4 **Markkinamekanismien**, kuten ekologisen kompensaation ja standardien kehitysohjelmaan tulee panostaa.

5 Kuten kunnat, yritykset ovat moninainen joukko toimijoita, **joten tukea ja neuvontaa** tulee olla riittävästi tarjolla.

Nuorten kuuleminen

Nuorilla on erityinen rooli luonnon monimuotoisuuspolitiikassa, sillä toimien vaikutukset näkyvät viiveellä ja luontokadon vaikutukset vaikuttavat erityisesti nuorten ja tulevien sukupolvien arkeen. Nuorille järjestettiin 4.5.2022 työpaja, joka valmisteltiin yhteistyössä nuorten luontodelegaattien kanssa, jotka ovat olleet mukana strategian valmistelussa nuorten edustajina. Tilaisuudessa käytiin läpi tavoitteita ja toimenpideaihoita erityisesti seuraaviin teemoihin liittyen: ymmärryksen vahvistaminen; omaehtoinen toiminta; osallistuminen päätöksentekoon; luonnonvarojen hyödyntäminen ja maankäyttö, sekä rahoitus ja markkinamekanismit.

Nuoret korostavat, että osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päätöksenteossa tulee parantaa. Vaikuttamisen paikkojen pitää olla turvallisia tiloja, jotta jokaisen on mahdollista tulla mukaan omana itsenään. Esimerkiksi kuntalaisfoorumit, luontokeskustelu, kaupunginosavisioiden laatiminen tai nuorisotoimijoiden mukaan ottaminen nähdään keinoina parantaa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia. Päätöksenteon tulee priorisoida luontoasioita läpileikkaavasti ja oikeudenmukaisesti, jonka myötä niiden priorisointi myös kansalaisten arjessa helpottuu. Nuoret muistuttavat, että päätöksenteon tulee olla johdonmukaista, riittävän joustavaa ja tiedeperusteista.

Nuoret peräänkuuluttavat kunnianhimoisia ympäristötoimia, joihin Suomella yhtenä maailman rikkaimmista valtioista on paitsi varaa myös velvollisuus. Ympäristölle haitalliset tuet tulee poistaa, yksityistä rahoitusta uudistaa esimerkiksi velvoittamalla yritykset raportoimaan luontovaikutuksistaan tai luomalla kestäväen sijoittamisen kriteeristö. Julkisissa hankinnoissa on jatkossa otettava paremmin huomioon kestävyys. Nuorten näkevät tärkeäksi metsien arvon uudelleen määrittelyn, ja metsäteollisuuden tuomisen päästökaupan piiriin. Suomalaisten kulutusta on hillittävä ympäristövaikutusten mukaisella hinnoittelulla, mutta myös myymällä kestävämpiä tuotteita. Kiertotalous nähdään keskeisenä tapana uudistaa yhteiskuntaa parempaan suuntaan. Luonnonvarojen käyttöä on ohjattava kasviperäisiä tuotteita ja huoltovarmuutta suosivaksi, sekä täydennysrakentamisen suosimisen ja viherrakenteiden avulla. Nuoret näkevät, että luontoarvot tulee kartoittaa entistä laajemmin, ja muutoksia maankäyttöön tulee sallia vasta kun voidaan todistaa, ettei muutos heikennä monimuotoisuuden tilaa.

Nuoret korostavat, että on tärkeää saada kaikki, myös aikuisväestö ja järjestöt mukaan monimuotoisuustyöhön. Nuoret toivovat monimuotoisuustyön fokuksen siirtyvän vapaaehtoisuudesta kohti palkkatyötä – esimerkiksi vieraslajien torjuntaan voitaisiin kannustaa rahapalkkiolla. Koulutusta on lisättävä kaikilla tasoilla, ja kannustaminen monimuotoisuustoimiin esimerkiksi kilpailuilla lisää aiheen trendikkyyttä. Luontosuhdetta parannetaan monin eri keinoin, erityisesti luontokokemusten mahdollistamisella. Keskeistä on kasvattaa ymmärrystä omien tekojen luontovaikutuksista. Nuoret painottavat, että yksinkertaisen, samaistuttavan tiedon tuleekin olla helposti saatavilla niin perinteisen median, somen kuin järjestöjen kautta.

Nuorten pääviestit

1 Lisää aitoja, **turvallisen tilan** mukaisia osallistumisen ja **vaikuttamisen** mahdollisuuksia päätöksentekoon (kuntalaisfoorumit, kaupunginosavisiot, nuorisotoimijoiden mukaan ottaminen erilaisiin prosesseihin).

2 **Luontoasioita priorisoitava** niin päätöksenteossa kuin arjessakin läpi eri sektoreiden ja erityisesti voimakasta taloudellista ohjausta lisättävä.

3 Yhteiskunnan on muututtava: **ympäristölle haitallisten tukien poistaminen, yritysten luontovaikutusten raportointi** ja kestävä sijoittamisen kriteeristö, metsien arvon uudelleen määrittäminen, kiertotalous.

4 **Luontoarvoja on kartoitettava** myös yksityisten mailta niin, että maankäyttö sallitaan vasta kun voidaan todistaa, ettei se heikennä monimuotoisuuden tilaa.

5 **Koulutus**, ymmärryksen lisääminen **samaistuttavalla tiedolla** sekä kannustaminen pieniinkin tekoihin auttavat **arvomaailmamme muokkaamisessa** luontoa arvostavampaan suuntaan.

Sidosryhmätyöpaja

11.5.2022 järjestettyyn työpajaan kutsuttiin biodiversiteettiseurantatyöryhmä ja Biodiversiteettiareena 2021:n osallistajat. Työpajassa keskusteltiin strategian koko tavoitteistosta sekä tunnistettiin siihen liittyviä tärkeimpiä toimenpiteitä.

Työpajan keskusteluissa strategian päätavoite koettiin hyväksi. Vertailuvuosien sisällyttäminen strategiaan sai myös kannatusta, ja vaikutustenarvioinnin rooli tunnistettiin keskeiseksi. Keskustelussa nostettiin myös EU:n biodiversiteettistrategiaan liittyvän sitoumustyön rooli, jota edistetään siihen nimitetyn kansallisen työryhmän osalta. Poliittikajohdonmukaisuus, ylivaalikautisuuden edistäminen ja riittävä resursointi nähtiin keskeisinä strategian toimeenpanossa. Lisäksi eri sektoreiden välinen yhteistyö sekä toimijoiden vahva sitouttaminen nähtiin merkityksellisinä, ja etenkin elinkeinoelämän mukaan saattamista pidettiin tärkeänä. Myös luonnon monimuotoisuudesta huolehtimisen monihyötyisyyden korostaminen ja monipuolisten ohjauseinojen hyödyntäminen nousivat keskusteluun. Etenkin hallinnon aluetasolla nähtiin muutosvoimaa siirtymän edistämiseksi (esim. ELY-keskukset), mutta myös luonnon tilaan liittyvien tavoitteiden osalta valtion ja julkisen toiminnan roolia pidettiin tärkeänä. Keskustelussa pohdittiin myös tavoitteiden tarkkuustason lisäämistä ja vastuutahojen määrittämistä, toisaalta tavoitteiden priorisoinnistakin keskusteltiin.

Tavoitteiden ja toimenpiteiden priorisoinnissa kustannusvaikuttavuuden hyödyntäminen nähtiin mahdollisuutena. Lisäksi alueellisten tukien ja säännöksiin vaikuttavuus nähtiin suureksi, mutta samalla olisi tärkeää luoda mahdollisuuksia uudelle, vapaaehtoisuuteen pohjautuvalle toimijuudelle. METSO- ja Helmi-ohjelmat nimettiin esimerkeiksi vaikuttavista toimenpiteistä. Myös soidensuojelun täydentämistä ja ennallistamista sekä vesiensuojelutoimenpiteiden tukemista olisi tärkeää edistää. Myös ekologisen kytkeytyvyyden korostaminen suunnittelussa ja monimuotoisuusnäkökulmien integrointi vihersuunnitteluun sekä tavoitteet ja toimenpiteet Itämeren osalta nousivat keskustelun teemoiksi. Samoin Luontokunnat-verkoston toiminnan turvaamista ja vakiinnuttamista sekä julkisten hankintojen keskeisten luontovaikutusten selvityksiä pidettiin tärkeänä. Työpajatyöskentelyssä tunnistettiin myös tarve jo käytössä olevien, vaikuttavien toimien skaalaamiselle sekä kokonaan uusille toimenpiteille. Tällaisia kokonaan uusia toimenpiteitä olisivat toimialakohtaiset biodiversiteettiekartat, alueelliset ja kunnalliset luonnon monimuotoisuusohjelmat ja niiden tuki, nykyistä koordinoitumpi valuma-alue suunnittelu sekä yksityisen suojelun edistäminen. Myös ekosysteemitilinpidon sekä kestävä rahoituksen mahdollisuuksista keskusteltiin. Koulutuksessa linkittyneiden teemojen, kuten luonnon monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen (sekä kiertotalouden) tarkastelu on tärkeää sekä mahdollistaa oppiminen eri ikäryhmille.

Sidosryhmätöppäjän osallistujien pääviestit

- 1** Osallistajat kokivat **strategian päätavoitteen** sekä strategiaan sisältyvät **vertailuvuodet** hyväksi.
- 2** Keskusteluissa korostui tarve **politiikkajohdonmukaisuudelle, ylivaalikautisuudelle sekä riittäville resursseille** strategian toimeenpanoksi. Aito yhteistyö eri sektoreiden välillä on keskeistä strategian toteutuksessa.
- 3** Strategian tavoitteiden saavuttaminen edellyttää **koko yhteiskunnan laajaa osallistumista**. Uusien toimijoiden aktivointi nähtiin keskeiseksi strategian toteutuksen onnistumisessa. Samalla yksityisten ihmisten osallistumis- ja toimintamahdollisuuksia eri rooleissa tulee kehittää. Monipuolisten ohjauskeinojen käyttö tukee osallistumista.
- 4** Tarvittavan muutoksen saavuttamiseksi **monimuotoisuusajattelua tulee integroida eri prosesseihin** laajasti myös alan nykyisten toimijoiden ulkopuolelle.
- 5** Toimenpiteiden priorisoinnissa on tärkeää ottaa huomioon toimien **kustannusvaikuttavuus** sekä **toivotun muutoksen nopeus**.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet